

Sygn. akt III SK 33/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z powództwa Wodociągi S. sp. z o.o. w B.
przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
o nadużywanie pozycji dominującej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 9 stycznia 2018 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego w W.
z dnia 15 stycznia 2016 r.,

**1. uchyla zaskarżony wyrok i zmienia poprzedzający go wyrok
Sądu Okręgowego w W. z dnia 3 listopada 2014 r., w ten sposób,
że punktowi I nadaje następującą treść: "zmienia zaskarżoną
decyzję w ten sposób, że uchyla punkt I.1 a w pozostałym
zakresie odwołanie oddala" a punktowi II nadaje następującą
treść: " zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 680
(sześćset osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów
postępowania",**

2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1495 (tysiąc czterysta dziewięćdziesiąt pięć) złotych tytułem zwrot kosztów postępowania apelacyjnego i kasacyjnego,

3. odrzuca skargę w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

Decyzją z 23 listopada 2012 r., nr RWR-37/2012 Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Prezes Urzędu) uznał, że Wodociągi S. Sp. z o.o. z siedzibą w B. (powód) dopuściła się nadużycia pozycji dominującej, przez narzucenie szczegółowych opisanych w sentencji uciążliwych warunków umów w zakresie finansowania budowy przyłączy kanalizacyjnych i wodociągowych oraz ograniczenia odpowiedzialności odszkodowawczej powoda za zredukowania lub wstrzymanie dostaw wody, a także nałożył na powoda karę pieniężną.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł powód, zaskarżając ją w części obejmującej przyjęcie, że zobowiązanie odbiorcy do budowy i utrzymania przyłącza wodociągowego albo kanalizacyjnego, wykraczającego poza granicę nieruchomości odbiorcy stanowi nadużycie pozycji dominującej przez powoda.

Wyrokiem z 3 listopada 2014 r., Sąd Okręgowy - Sąd Ochrony konkurencji i Konsumentów oddalił odwołanie powoda.

W ocenie Sądu Okręgowego, analiza obowiązujących przepisów prowadzi do wniosku, że nie nakładają one na właścicieli nieruchomości obowiązku partycypacji finansowej w budowie urządzeń kanalizacyjnych, ani też ponoszenia opłat za przyłączenie do sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej. Nałożenie obowiązku wybudowania na koszt odbiorcy sieci lub urządzeń wodociągowych czy kanalizacyjnych na odcinku od granicy nieruchomości do miejsca przyłączenia do istniejącej sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej jako alternatywę dla uiszczenia jednorazowej opłaty należy traktować jako partycypację w realizacji przedsięwzięcia, niezgodną z prawem. W ocenie Sądu Okręgowego, przepisy jednoznacznie określają granicę między siecią a przyłączem, i tak przyłączem kanalizacyjnym, w przypadku braku na terenie nieruchomości studzienki kanalizacyjnej, jest odcinek od instalacji wewnętrznej w budynku do granicy nieruchomości gruntowej odbiorcy, natomiast w przypadku gdy na nieruchomości znajduje się studzienka

kanalizacyjna jest nim odcinek od instalacji wewnętrznej w budynku do miejsca za pierwszą studzienką kanalizacyjną licząc od strony budynku. Granicą przyłącza wodociągowego jest natomiast zawór na wodomierzu głównym. Sąd Okręgowy stwierdził, że uznanie, iż przyszły odbiorca powinien wykonywać i utrzymywać na własny koszt odcinek przewodu od pierwszej studzienki kanalizacyjnej, licząc od strony budynku do miejsca włączenia do sieci kanalizacyjnej, jako fragment przyłącza nie znajduje uzasadnienia w obowiązujących przepisach prawnych, w związku z czym należy jednoznacznie stwierdzić, że powód nakładał na swoich kontrahentów, w tym konsumentów obciążenia, których prawa nakładać nie miał, że względu na brak podstawy w obowiązujących przepisach.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego wniósł powód, zaskarżając go w całości.

Wyrokiem z 15 stycznia 2016 r., Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda i obciążył go kosztami postępowania.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że przeniesienie na odbiorców, którzy przyłączają się do sieci kosztów budowy przyłącza poza granice nieruchomości lub poza pierwszą studzienkę kanalizacyjną, jeżeli takowa znajduje się na nieruchomości, stanowiło nieuzasadnioną korzyść powoda, gdyż obciążenie tym kosztem odbiorcy nie ma podstaw prawnych. Sąd Apelacyjny nie zgodził się z argumentacją powoda o trudnościach z uzyskiwaniem przez niego tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości oraz utrudnieniach w przyłączaniu się do sieci, uznając że nastąpiło naruszenia zasady ekwiwalentności, co stanowi podstawę uznania, że powód uzyskuje nieuzasadnione korzyści, które nie muszą być realne, a wystarczy sama potencjalna możliwość ich uzyskania. Sąd Apelacyjny stwierdził, że powód, działający na swoim obszarze jako naturalny monopolista, nakładając na odbiorców obowiązki w większym zakresie, niż jest to uzasadnione zakresem prac związanych z budową przyłącza narzucał uciążliwe warunki umów. Dokonywana przez powoda odmienna wykładnia definicji przyłącza wodociągowego i kanalizacyjnego, niż przyjęta przez Prezesa Urzędu oraz Sąd pierwszej instancji, którą Sąd Apelacyjny podzielił, świadczy o nadużywaniu przez powoda pozycji dominującej. Sąd Apelacyjny uznał także, że prawidłowo Sąd Okręgowy przyjął, iż odcinek przewodu kanalizacyjnego i wodociągowego w części znajdującej się poza granicami

nieruchomości osób ubiegających się o przyłączenie do sieci, stanowi urządzenie wodociągowe i kanalizacyjne w rozumieniu ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 ze zm., dalej jako ustawa o zaopatrzeniu w wodę), dzieląc tym samym wykładnię tych pojęć przyjętą w uchwale Sądu Najwyższego z 13 września 2007 r., III CZP 79/07 (OSNC 2008 nr 10, poz. 111).

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł powód, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego uchylenie w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez uchylenie pkt. I.1, II oraz III decyzji Prezesa Urzędu oraz zasądzenie kosztów procesu za pierwszą i drugą instancję, a także kosztów postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego oraz orzeczenie obowiązku zwrotu przez Prezesa Urzędu kwoty 3.458,20 zł z tytułu uiszczonej przez powoda kary.

Powód zarzucił naruszenie prawa materialnego, to jest art. 2 pkt 5 i 6 oraz art. 15 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu w wodę, przez ich błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, że: w przypadku przyłącza kanalizacyjnego, gdy istnieje studzienka kanalizacyjna - odcinek przewodu kanalizacyjnego za pierwszą studzienką, licząc od strony budynku odbiorcy usług (osoby ubiegającej się o przyłączenie do sieci) stanowi urządzenie kanalizacyjne w rozumieniu powołanej ustawy; w przypadku przyłącza wodociągowego - odcinek przewodu wodociągowego od wpięcia do sieci wodociągowej do granicy nieruchomości odbiorcy usług (osoby ubiegającej się o przyłączenie do sieci) stanowi zawsze urządzenie wodociągowe w rozumieniu powołanej ustawy, niezależnie od tego, gdzie faktycznie zlokalizowano zawór na wodomierzu główny, gdy tymczasem w świetle literalnej wykładni przywołanych norm odcinki te stanowią właśnie przyłącza oraz art. 9 ust. 1, ust. 2 pkt 6 w zw. z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm. dalej jako uokik), przez ich błędne zastosowanie sprowadzające się do przyjęcia, iż w interesie publicznym leży finansowanie przez wszystkich obecnych odbiorców usług powoda kosztów budowy infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej (odcinków

przewodów, o których mowa w pkt 1), która służy wyłącznie indywidualnym podmiotom - osobom ubiegającym się o przyłączenie do sieci, przy jednoczesnym uznaniu, że powód czerpie (choćby hipotetycznie) ze stosowanej praktyki nieuzasadnione korzyści polegające na pozyskaniu środków na budowę tej infrastruktury, w sytuacji gdy, normy prawne wyznaczające zasady konstruowania taryf nakazują ochronę odbiorców usług przed nieuzasadnionym wzrostem cen i stawek opłat, oraz zakazują subsydiowania skrośnego, a nadto gdy mechanizm taryfowy gwarantuje powodowi uzyskanie niezbędnych środków finansowych na budowę infrastruktury bezpośrednio od odbiorców usług.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powoda Prezes Urzędu wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna powoda okazała się zasadna w zakresie uprawniającym Sąd Najwyższy do zmiany decyzji Prezesa Urzędu przez uchylenie jej punktu I.1 (tzw. uchylenie reformatoryjne decyzji, kończące definitywnie postępowanie w sprawie sądowej i administracyjnej) oraz oddalenia odwołania w pozostałym zakresie.

Na uwzględnienie zasługiwał zarzut naruszenia art. 2 pkt 5 i 6 oraz art. 15 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu w wodę, ponieważ w uchwale składu siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2017 r., III SZP 2/16 rozstrzygnięto, że 1) przyłączem kanalizacyjnym w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę jest przewód łączący wewnętrzną instalację kanalizacyjną zakończoną studzienką w nieruchomości odbiorcy usług z siecią kanalizacyjną, na odcinku od studzienki do sieci kanalizacyjnej, zaś 2) przyłączem wodociągowym w rozumieniu art. 2 pkt 6 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę jest przewód łączący sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług na całej swojej długości.

Zaskarżony wyrok, poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego oraz decyzja Prezesa Urzędu oparte zostały na wykładni art. 2 pkt 5 i 6 ustawy o zaopatrzeniu w

wodę sprzecznej z rozstrzygnięciem przywołanej uchwały, co przekłada się na niemożność przypisania powodowi praktyki ograniczającej konkurencję opisanej w punkcie I.1 sentencji decyzji Prezesa Urzędu, a przez to prowadzi do uwzględnienia zarzutu niewłaściwego zastosowania art. 9 ust. 1, ust. 2 pkt 6 w zw. z art. 1 ust. 1 uokik.

Skarga kasacyjna powoda nie objęła swymi podstawami drugiej z przypisanych mu praktyk. Powód nie zaskarżył także odwołaniem decyzji Prezesa Urzędu w tej części, która odnosi się do nałożonej na niego kary pieniężnej. Zatem Sąd Najwyższy nie miał podstaw do orzekania w tym przedmiocie, co uzasadniało oddalenie skargi w pozostałym zakresie.

Natomiast zawarty w skardze wniosek restytucyjny podlegał odrzuceniu, gdyż niezależnie od niezaskarżenia decyzji Prezesa Urzędu w zakresie dotyczącym kary pieniężnej, wniosek ten nie zawiera żądania zwrotu spełnionego świadczenia, sprecyzowanego co do rodzaju roszczenia oraz jego wysokości lub podstawy prawnej i faktycznej obejmującej fakty i dowody wykazujące zaistnienie przesłanek wniosku. Jak wyjaśniono w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z 14 lipca 2016 r., III PK 135/14 (niepublikowane), art. 415 zdanie pierwsze k.p.c. (mający zastosowanie także w postępowaniu kasacyjnym) nie stanowi materialnoprawnej podstawy roszczenia o zwrot spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia. Wniosek restytucyjny jest równoważny powództwu o zwrot nienależnego świadczenia w rozumieniu art. 410 k.c. (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2013 r., I CSK 323/12, LEX nr 1308002 i z dnia 27 maja 2014 r., II PK 242/13, LEX nr 1488901). Ocena zasadności takiego powództwa powinna być przeprowadzona na podstawie zindywidualizowanej analizy, opartej na wszechstronnym rozważeniu konkretnych okoliczności sprawy. W toku takiego rozpoznania wniosku restytucyjnego konieczne jest poczynienia całkowicie nowych ustaleń faktycznych i z reguły dokonanie ocen prawnych. Brak odpowiednio sformułowanej podstawy faktycznej wniosku restytucyjnego (nieprzytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających taki wniosek albo ich powołanie w sposób wybiórczy) stanowi naturalną przeszkodę w dokonaniu merytorycznej oceny zasadności wniosku restytucyjnego i tym samym wyłącza możliwość jego rozpoznania w postępowaniu kasacyjnym. Przy takich wadach

wniosku, Sąd Najwyższy odrzuca skargę kasacyjną jako niedopuszczalną w tym zakresie (art. 398¹⁶ zdanie drugie w związku z art. 415 k.p.c.).

O kosztach postępowania orzeczono zgodnie z art. 100 k.p.c., skoro w wyniku wyroku reformatoryjnego Sądu Najwyższego powód został uwolniony od jednej z dwóch przypisanych mu praktyk.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

kc